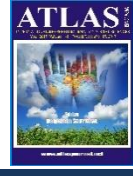

ATLAS INTERNATIONAL REFERRED JOURNAL ON SOCIAL SCIENCES

ISSN:2619-936X

Article Arrival Date: 11.06.2018

Published Date:27.07.2018

2018 / July

Vol 4, Issue:10

Pp:677-682

Disciplines: Areas of Social Studies Sciences (Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences)

MÜLTECİ KRİZİNE BİR ÇÖZÜM OLARAK KOZMOPOLİTANİZM COSMOPOLITANISM AS A SOLUTION FOR REFUGEE CRISIS

Umut DAĞ

Arş. Gör. Muş Alparslan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, Türkiye

ÖZET

Yaşadığımız dönemde karşımıza büyük bir sorun ve kriz olarak çıkan mülteci problemi yeni bir sorun değildir. Özellikle birinci ve ikinci dünya savaşlarından sonra ülkesini terk etmekte zorunda kalan milyonlarca insanın maruz kalmış olduğu ve hala bugün devam eden ciddi bir problemdir. Mülteci krizi ya da sorununun temelinde esasında bir ülkedeki iç savaş ya da ülkeler arasında çıkan savaşlar neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok Avrupa ülkesi bugün bu soruna karşı ya sınırlarını kapatmakta ya da olabildiğince az mülteciyi ülkelerine kabul etmektedir. Bu tarz yaklaşımlar mülteci krizini daha da derinleştirmekte ve çözüm olamamaktadır. Bu çalışmada bu tür önlemlerin kesinlikle sorunu çözmediğini ve ayrıca temel evrensel insan haklarını ihlale yol açtığı tartışılacaktır. Mülteci krizinin felsefe tarihinde ilk defa Stoa felsefesinin kullanmış olduğu ve sonrasında Aydınlanma felsefesinin önemli filozoflarından biri olan Immanuel Kant tarafından geliştirilmiş olan kozmopolitizm “dünya yurttaşlığı” düşüncesi temelinde bir çözüme kavuşturulacağı fikri öne sürülecektir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci Krizi, İnsan Hakları, Kozmopolitizm, Stoa Felsefesi, Ahlak

ABSTRACT

Refugee crisis which comes forth as a big problem in these days is not a new question. Especially, after the first and second world war, millions of people had been forced to leave their country as refugees and this problem has been continued today. The main reason behind the refugee crisis is the civil war in a country or wars between states. Many European countries either close their borders or accept few refugees in the face of this problem. Such approaches deepen the refugee crisis and would not be solution. In this study, it has been claimed that taking this kind of measures does not solve this problem and it violates the basic human rights. It will be suggested that the refugee crisis basically could be solved by means of the idea of cosmopolitanism which was first used by Stoic philosophy in the history of philosophy and then improved by Immanuel Kant who is one of the main philosophers of enlightenment philosophy.

Keywords: Refugee Crisis, Human Rights, Cosmopolitanism, Stoic Philosophy, Ethics

1. GİRİŞ

Yaşadığımız yüzyılın en büyük krizi ve problemi nedir diye sorarsak herhalde ilk akla gelecek olan cevaplardan biri dünyanın belli yerlerinde Suriye ve Afganistan gibi ülkelerde devam eden savaşlar ve buna bağlı olarak ortaya çıkan mülteci krizi olacaktır. Özellikle kendi ülkelerindeki iç savaştan dolayı hayatları tehlike altında olan bu insanlar ülkelerini terk etmekte ve daha güvenilir olan ülkelere doğru göç etmekte ve daha iyi hayat yaşayabilme umuduyla güvenilir buldukları bu ülkelere sığınma talep etmektedirler. Bu sebepten mülteci sorunu sadece bir ülkenin sorunu değil tüm dünya ülkelerini ilgilendiren bir soruna dönüşmüştür. Peki, bu krizin en büyük mağdurları olan mülteciler göç etmek istedikleri ülkelere bu isteklerine karşı nasıl bir karşılık almaktadırlar? Daha doğrusu mülteci olarak gitmek istedikleri ülkelerin bu sorun karşısındaki tutumları nelerdir diye sorduğumuzda bu soru karşısında pek iç açıcı yanıtlarla karşılaşmamaktayız. Zira biliyoruz ki; Bu krize sadece kendi sınırlarını korumak veya daha az mülteci kabul etmek gibi bu sorunu daha da çözülemeyen hale getiren yaklaşımların ön plana çıktığına şahit olmaktadır. Nitekim BBC News'ten öğrendiğimiz bir haber bu anlamda dikkat çekicidir. Haber şöyledir: İngiltere'de faaliyet gösteren yardım kuruluşu Oxfam, Suriye'deki iç savaştan kaçan ve sayıları neredeyse 5 milyona yaklaşan mültecilerin sadece yüzde 1,4'ünün dünyanın zengin ülkeleri tarafından kabul edildiğini söyledi ve bu ülkelere mültecilere

daha fazla destek istedi. 4,8 milyon mültecinin en az yüzde 10'unun zengin ülkeler tarafından kabul edilmesi gerektiğini ifade eden Oxfam, "2013'ten bu yana zengin ülkeler 130 binden daha az yerleştirme merkezi kurdu ve sadece 67 bin 100 kişi bu merkezler aracılığıyla gelişmiş ülkelere gidebildi" dedi. Suriye'deki iç savaş beşinci yılını doldururken, ülkeden kaçan mültecilerin önemli bölümü komşu ülkeler Türkiye, Lübnan ve Ürdün'e sığınmış durumda. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre Türkiye'deki Suriyeli mülteci sayısı 2,7 milyon seviyesinde. Lübnan'da 1 milyon, Ürdün'de ise 636 bin mülteci bulunuyor. Suriye'deki savaşın devam etmesi ve eve dönüş seçeneğinin ufukta gözükmemesi, pek çok Suriyeli mültecinin Türkiye üzerinden Avrupa Birliği (AB) ülkelerine gitmeye çalışmasına ve II. Dünya Savaşı'ndan bu yana görülmüş en büyük göç krizine yol açmış durumda.

Yukarıda bahsedilen habere paralel olarak bugün Avrupa'nın birçok ülkesi kendi topraklarına mültecilerin girmemesi için sınırlarına olağanüstü güvenlik önlemleri almakta ve sınır kapılarını mültecilere kapatmış durumdadır. Örneğin ünlü alman basın yayın kuruluşu DeutscheWelle'den çıkan bir habere göre: "Almanya'nın, ardından Avusturya ve Slovakya'nın sınır kontrollerine başlaması üzerine Macaristan Sırbistan sınırını kapattı. Bölgedeki AFP ve Reuters muhabirlerinin aktarımına göre Macar polisi Sırbistan'dan sığınmacıların ana geçiş noktasını kapattı. Sırbistan sınırında dikenli tellerden oluşan bariyerde yaklaşık 40 metrelik boşluk bulunuyordu. 20 polis memuru bu boşluğu kapattı. Sınırın Sırbistan tarafında aralarında çok sayıda kadın ve çocuğun da olduğu sığınmacıların biriktiği görüldü. Polis helikopterlerinin de bu sırada görev yaptığı belirtiliyor". Peki, mültecilere karşı sınırlarını kapatmak ve olağanüstü güvenlik önlemleri almak mülteci krizini çözmekte midir? Ya da bu krizin daha da derinleşmesine ve çözülemez bir hale gelmesine mi yol açmaktadır? Bu çalışmada bu tür önlemlerin kesinlikle sorunu çözmediğini ve ayrıca temel evrensel insan haklarını ihlale yol açtığı tartışılacaktır. Yine mülteci krizinin ancak felsefe tarihinde ilk olarak Stoa felsefesi tarafından kullanılmış olan ve daha sonra Aydınlanma döneminin en önemli filozoflarından biri olan Immanuel Kant tarafından geliştirilen kozmopolitizm "dünya yurttaşlığı" temelinde bir çözüme kavuşturulacağı fikri öne sürülecektir. Bu düşünce hala günümüzde de çağdaş siyaset filozoflarından Şeyla Ben Habib ve Thomas Pogge gibi filozoflar tarafından da savunulmaktadır. En temelde ahlaki ve politik kozmopolitizm olarak sunulan bu düşünce özellikle politik kozmopolitizm aracılığıyla mülteci krizine bir çözüm olarak sunulabilmektedir. Bununla beraber politik kozmopolitizm de ahlaki kozmopolitizm temelinde geliştirilen bir düşüncedir. Politik olarak kozmopolitizm çoğulculuğa ve farklı kültürlerin tanınması ve kendisini ifade edilmesine dair bir tutuma ya da ilkeye referans eder. (Woodward 2013, 114).

2. MÜLTECİ KRİZİ VE SINIRLARIN KAPATILMASI

Yaşadığımız dönemde karşımıza büyük bir sorun ve kriz olarak çıkan mülteci problemi yeni bir sorun değildir. Özellikle birinci ve ikinci dünya savaşlarından sonra ülkesini terk etmekte zorunda kalan milyonlarca insanın maruz kaldığı ciddi bir problemdir. Mülteci krizi ya da sorununun temelinde esasında bir ülkede ya da ülkeler arasında çıkan savaşlar neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla beraber özellikle temel insan haklarından biri olan yaşama hakkı tehlikede olan insanların buldukları ülkeleri terk edip başka bir ülkeye göç etmelerine ya da iltica etme durumu mülteci sorununun temel nedenidir. Peki mülteci kime denir? Bu sorunun cevabı 1951 yılındaki Birleşmiş Milletler'in aldığı kararda belirtilmiştir. Bu karar göre; "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs" mültecidir. (Ergüven 2013,1020).

Bugün milyonlarca insan özellikle Suriye iç savaşından kaçarak başka ülkelere iltica etmektedir. Fakat özellikle son dönemde birçok Avrupa ülkesi sınırlarını mültecilere kapatma ve sınır güvenliğini üst düzeye çıkarmaktadır. Bunun birçok nedeni vardır. En temelde kendi sınırlarında mutlak otoriteye sahip ulus devletlerin kendi ülkesinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutması yatmaktadır. Esasında sınırlarını mültecilere kapatan ulus devletler şu iki nedeni öne sürmektedirler. Bu nedenlerden ilki ulus devletin kendi kültürünü korumak amacıyla bunu yaptığı iken, ikinci neden olarak da ulusal çıkarlar yani ekonomik istikrar ve güvenlik kaygısı ön plana çıkmaktadır. Şüphesiz bu gerekçelerle sınırları

kapatmak hem sorunu derinleştirmekte hem de en temel insan haklarına aykırı bulunmaktadır. İlk olarak kültürün korunması argümanına gelirsek, bu argümanın aslında haklı bir argüman olmadığı açıktır. Örneğin, Hindistan'ın kurtuluşundan sonra Hindutva diye bir hareket ortaya çıkmıştır. Bu harekete göre Hindistanlı olanlar sadece Hindu'lardır. Oysa ünlü Hintli düşünür Amartya Sen, bu duruma şöyle itiraz etmiştir. Amartya Sen Hindistan'ın kadim bir geçmişi bulunduğunu, Budizmin bu topraklarda doğduğunu, daha sonra Babür imparatorluğu ile İslam'ın bu topraklara geldiğini ve en son da İngiltere kolonisi olmasıyla Hıristiyanlık ile İngiliz kültürünün bu topraklara geldiğini söyleyerek Hindistan'daki çok kültürlülüğe dikkat çekerek tekçi ve kültür bağlamında indirgeyici yaklaşıma karşı çıkmıştır. (Cilliers 2014, 29). Gerçekten de bugün küreselleşen dünyada artık tekçi bir kültür ve onun korunmasında bahsedebilir miyiz?. Ya da şöyle diyelim bir kültürün korunması uğruna temel yaşama hakkı olarak insan hakları tehlikede olan insanların Akdeniz ya da ege denizinde batan botlarda can vermesi daha mı doğru olmaktadır. Bunun dışında sınırların kapatılmasına gerekçe olarak gösterilen ekonomik istikrar ve güvenlik problemi de yine esasında ülke çıkarlarını 1948 yılında kabul edilen evrensel insan hakları bildirgesinde geçen temel insan haklarından “yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliğine hakkından” üstün tutma olduğundan yine insan haklarının hiçe sayılmasına neden olmaktadır. (Cilliers 2014, 31). Şurası açık ki, sınırlarını kapatan ulus devletler mülteci krizinin çözmekte ve gittikçe daha çok insanın mağdur olmasına ve ölmesine göz yummaktadır. Sorunun çözümü ise temel insan haklarını gözetilen dünya vatandaşlığı yani kozmopolitizm olacaktır. Bir sonraki başlık altında bu husus tartışılacaktır.

3. MÜLTECİ KRİZİ VE KOZMOPOLİTANİZM

Dünyada neredeyse her ülkeyi ilgilendiren ve ulusal ya da yerel olmaktan çok uluslar arası bir sorun hatta kriz haline gelen bu probleme düşünürler ya da filozoflar bir çözüm önerisini sunmamakta mıdır? Şüphesiz temelde insanı ilgilendiren her problem üzerine kafa yoran ve çözümler üretmeye çalışan filozof ve düşünürler bu mülteci krizine de bir çözüm üretmişlerdir. Kozmopolitizm mülteci krizine ve probleminin çözüm olabilecek bir felsefi bakış açısı aynı zamanda etik temelleri olmakla birlikte politik alanda uygulanabilir bir paradigma olarak öne sürülmüştür. Kozmopolitizm kavramı Grekçe kökenli bir kavramdır. Etimolojik olarak kosmo-polities (dünya vatandaşlığı) kelimesinden türetilmiştir. (Woricki 2009, 272). Bu kavramı felsefe tarihinde ilk kullanan stoalılar olmuştur. Daha sonra ise aydınlanma dönemi filozoflarından Immanuel Kant tarafından kullanılmıştır. Antik Yunanda stoacı filozoflardan Sinoplu Diogenes'in nereden geliyorsun, nerelisin sorusuna cevap olarak ben kozmopolitan'dan “dünya vatandaşı” geliyorum olmuştur. (Cilliers 2014, 36). Stoa felsefesine göre insanın değeri veya kıymeti onun evrendeki fiziksel yapıdan bağımsız olmasıyla tanımlanamaz çünkü akli sahibi varlıklar olarak insanlar tüm kozmosun yasalarını belirleyen ve yöneten tanrısal aklın birer parçası ya da temsilcileri sayılırız. (Inwood 2003, 146). Bununla beraber, Stoa felsefesi evreni tanrısal akıl tarafından belirlenen bir politik yapı olarak da görmektedir. Tanrısal akıl tarafından belirlenen yasalar ise hem ahlaki değerlere hem de doğa ile uyum içinde yaşamaya bir temel sağlar. (Ierodiakonou 1999, 163). Stoa felsefesi bu kavramı felsefi temellere oturtmuş ve ahlaki kozmopolitizm düşüncesini geliştirmişlerdir. Şöyle ki; Stoalılar dünya vatandaşlığını yeryüzündeki tüm diğer insanlarla ortak nokta olarak ifade etmişlerdir. Zira bütün evrenin tanrısal akıl tarafından yönetildiğini söyleyen Stoa felsefesi ve tüm insanların bu aynı güce bağlı olduğunu ifade etmişlerdir. Stoa felsefesi aynı tanrısal aklın hepimize akıl yetisi ve ahlaki eyleyebilme yetisi vermesinden ötürü herkesin eşit ve saygıya değer olduğunu ifade ederken yine dünya vatandaşı olma bağlamında herkesin ahlaken birbirine karşı sorumlu olduğunu savunmuşlardır. Burada önemli olanın tabii ki kendini dünya vatandaşı olarak görmenin ahlaki temellere dayanması ve yerel ya da ulusal çıkar ya da değerlerin üstünde olmasıdır. (Cilliers 2014, 37-38). Stoalılarının savunmuş olduğu bu fikir Rafal Worickiye göre şöyle özetlenebilir:

Kozmopolitizmin en temelindeki ana fikir şudur: Tüm insanlar hangi devletin vatandaşı olduğu fark etmeksizin aynı topluluğa “insanlık” topluluğuna bağlıdır. Böylelikle insanlar sadece kendi ülkesindeki vatandaşlara değil aynı zamanda vatandaş olamayanlar karşısında da ahlaken yükümlüdürler. (Woricki 2009, 272).

Yine Tomlison' a göre Kozmopolitan (dünya vatandaşı), kendini içinde hiçbir ötekinin yer almadığı bir dünyaya ait hisseden kişidir. Tomlison, kozmopolitani “bir bütün olarak dünyaya ait olma biçimi” olarak tanımlar (Özyurt 2009, 72). Kozmopolitizm, en asgari biçimde, sınırların ötesindeki

insanlara karşı ahlaki yükümlülüklerimizin var olduğunu söylemektedir. Daha da ötesi, sınırların içindekilerle dışındakiler arasında hiçbir ahlaki ayırımın yapılamayacağını, aynı ahlak kodlamasının herkes için geçerli olduğunu savunmaktadır. (Atatorun 2017, 325). Stoalıların ahlaki kozmopolitizm felsefesini farklı bir biçimde hem ahlaki hem de politik bir biçime kavuşturacak olan filozof ise aydınlanma dönemi filozoflarından Immanuel Kant olacaktır. Kant hem ahlaki kozmopolitizmi hem de politik kozmopolitizmi savunur. Özellikle politik kozmopolitizm doğrudan mülteci sorununa daha o zamandan öne sürülmüş bir çözüm olarak karşımıza çıkar. Immanuel Kant'ın kozmopolitizm düşüncesi üzerine önemli çalışmaları bulunan Keleingeld'e göre Kant'ın yapıtlarına baktığımızda karşımıza iki tip kozmopolitizm çıkar. Bunlardan ilki ahlaki kozmopolitizm diğeri ise kozmopolitan hukuk diye bildiğimiz politik kozmopolitizmdir. Kant'ın ahlaki kozmopolitizm fikrine göre tüm insanlar aynı ahlaki topluluğun üyesidir. Dil, din, kültür ve ırk fark etmeksizin bu anlamda tüm insanların birbirine karşı ahlaki anlamda sorumluluğu vardır. Bu ahlaki topluluk benzetme anlamında kullanılmıştır (Kleingeld 2003, 301). Kant ebedi barışın nihai üçüncü maddesinde kozmopolitan hukuku şöyle tanımlar:

Dünya vatandaşlığı hukuku, evrensel bir misafirperverlik şartları ile sınırlandırılmalıdır. Bu madde de, bundan önceki maddelerde olduğu gibi, insanseverlik değil hukuk bahis konusudur. Misafirlikten kastedilen her yabancıнын geldiği memlekette düşmanca muamele görmemesi hakkıdır. Yabancıнын hayatını tehlikeye koymamak şartıyla, kendisinin ülkeye girmemesi istenebilir; ama bulunduğu yerde huzuru bozmadıkça, ona karşı da düşmanca davranılamaz. Burada yabancıнын bir aile ocağına kabulü bahis konusu değildir ; böyle olması için, yabancıнын bir süre ocağın konuğı olarak kabul edilmesini cömertçe sağlayacak özel anlaşmalara ihtiyaç vardır. Burada yalnız ziyaret hakkı, veya bütün insanların yeryüzünün ortak sahipleri olmaları bakımından, birbirlerinin toplumlarına kabul edilmelerini isteme hakkı bahis konusudur (Kant 1960, 26).

Yukarıda açıkça mülteci ismi geçmese de bir ülkeyi terk etmek zorunda kalan insanlara işaret edilmiş yani mülteci durumunda insanlar kastedilmiştir. Kant, bu anlamda başka bir ülkeye gitmeyi konuk olma hakkı olarak kozmopolitan hukuk bağlamında ifade etmiştir ve gidilen ülkeden de bu hukuka uygun olarak konukseverlik göstermesi gerektiği istenmiştir. Böylece konukseverlik Kant'ın bu düşünceleri ile birlikte, somut bir biçimde tanımlanarak yabancılara imtiyaz tanıyan bir hak olarak içeriklendirilmiş olur. Bunun yanı sıra konukseverlik hakkı aynı zamanda reddedilmesi mümkün olmayan bir geçici ikamet hakkını da sağlar.(Ulukütük 2016, 78). Kleingelde göre Kant'ın kozmopolitan hukuk düşüncesinin şöyle apayrı bir önemi vardır ki, bu aslında mülteci krizi konusunda da çözüm anlamında önem arz eder. O da şudur ki; kozmopolitan hukuk yalnızca devletlerin arasından değil bir ülkenin vatandaşı olan ya da hiçbir ülkenin vatandaşı olmayan bireylerle devletlerin arasında bağlayıcılığı olan hukuki bir çerçevedir (Kleingeld 1998, 72). Yine bu bağlamda esas teşkil eden insanların bir devletin olup olmaması değil en temelde insan olmalarının kabulüdür. Kant'ın siyaset felsefesinde kozmopolitan hukuk anayasa hukuku ve uluslar arası hukukun yanında ayrı bir hukuk kategorisi olarak karşımıza çıkar (Kleingeld 1998, 72). David Held'e göre Kant'ın öne sürmüş olduğu Kozmopolitan Hukuk, ne fantastik ne de ütöpik değildir. O ulusal ve uluslar arası hukuka eklenmesi gereken bir "gerekli tamamlayıcı" ve bu iki hukuku da insanlık hukukuna dönüştürecek olan hukuktur. (Held 2010, 92).

Stoa felsefesi ile başlayan ve aydınlanma dönemi filozofu Kant'ın savunmuş olduğu bu fikri günümüzde savunan özellikle bu anlamda Kant'ı takip eden bazı filozoflar bu bağlamda mülteci sorununu da içine alan kozmopolitanizm yeni katkılar sunarak bu düşüncüyü geliştirmek çabasındadırlar. Kant'çı geleneği takip eden filozof Şeyla Ben Habib'e göre kozmopolitan adalet normları, yasal kökeninin koşulları her ne olursa olsun, bireyleri dünya çapındaki bir sivil toplumun yasal ve ahlaki kişileri olarak bir araya getirir. Kozmopolitan normlar yükümlülüğü olan anlaşmalardan geçerek meydana gelse dahi, örneğin devletlerin imzalamış olduğu kabul edilmiş birleşmiş milletler sözleşmesi gibi, bu normları farklı kılan şey devletler ve onların sahip olduğu haklardan ziyade bireylere atıfta bulunmasıdır. Nitekim birinci ve ikinci dünya savaşlarından beri ortaya çıkan insan hakları anlaşmalarının kendine özgü oluşu bunun bir örneğidir. (Ben Habib 2006, 16). Yine Ben Habib, kozmopolitanizmi küresel bir sivil toplumda bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen bir normlar bütünü olarak değerlendirir (Ben Habib 2006, 20). Günümüz siyaset

felsefesinin önemli filozoflarından biri olan Thomas Pogge her ne kadar kozmopolitanizm hakkında farklı görüşler olsa da esasında hepsinin üç temel kavrama dayandığını ifade etmiştir. Bu kavramlar sırasıyla bireysellik, evrensel olma ve genellik. Bireysellik kavramına dayanır çünkü aile, etnik köken, dini aidiyet ve ulusal kimlikten ziyade teklifiyle insanı esas alır. Evrenselidir çünkü bütün insanlara eşit bir biçimde yaklaşır onu aristokrat, Müslüman, aryan ya da beyaz diye ayırmaz. Genellik kavramına da dayanır çünkü kişi bu yaklaşımda sadece kendi arkadaşına ya da aynı dine ait olduğu kişiler karşısında sorumlu değil tüm insanlara karşı sorumludur. (Pogge 2002, 169). Pogge, tüm insanların temelde yaşamlarını devam ettirebilmeleri için bazı temel değerlere (basic goods) sahip olmaları gerektiğini söyler. Bu temel değerler ise yemek ve içmek, kıyafet, barınma, temel sağlık ihtiyaçları ile seyahat özgürlüğü, temel eğitim ve ekonomik katılımdır. Pogge birçok insanın günümüzde bu temel değerlere minimum düzeyde de olsa erişemediği için insan haklarının pratikte gerçekleştirilmesi durumu kısmen başarılmaktadır. (Pogge 2002, 49). Pogge bu bağlamda mülteci sorununa da değinmiş olur. Ona göre küresel adaleti sağlamada gelişmiş ülke vatandaşlarının şu an başka ülkelerde kamplarda bulunan ve yaşam hakları açlık ve yoksulluktan dolayı tehlikede bulunan diğer insanlara, mültecilere karşı ahlaki açıdan sorumlu olduğunu söyler. JuddyAnn'a göre bu kozmopolitan bakış açısı ile olaya yaklaşmadır. Esasında bütün devletlerde bu kozmopolitan değerleri savunan kurumlar olmalıdır. Böylelikle devletler kendi ülkesinin vatandaşı olmayan insanları da değerli ve eşit görüp onların haklarını korumuş olacaktır. Bugün kamplarda yaşayan Suriyeli mültecilerin çoğu esasında temel haklardan sağlık ve eğitim hakkından yoksun yaşamaktadır (Cilliers 2014, 38).

4. SONUÇ

Mülteci krizi günümüzde binlerce insanın yaşamını kaybetmesine hayatta kalanların ise temel sağlık ve eğitim gibi haklardan mahrum biçimde yaşama devam etmeleri biçiminde trajik bir hal almıştır. Özellikle son dönemdeki gelişmeler de İngiltere'nin Brexit ile Avrupa birliğinden ayrılması, Amerika'da Meksikalılara karşı ırkçı söylemlerde bulunan Donald Trump'ın seçilmesi ve yine Avrupa'da aşırı sağ ırkçı partilerin yükselişi mülteci krizini doğrudan etkilemektedir. Zira bu gelişmeler yabancı düşmanlığını arttırmakta bırakın mülteci kabul etmeyi yaşadıkları ülkelerde yabancılara karşı ayrımcılık artmaktadır. Ulusların ve devletlerin çıkarları temel insan haklarının önüne geçmekte ve bu bağlamda mültecilerde adeta yok sayılmaktadır. Mülteci krizinin geçmişine bakıldığında tarihsel olarak özellikle I ve II. Dünya savaşlarıyla ortaya çıkan bu durum bugün ortaya çıkan yeni savaşlarla varlığını devam ettirmektedir. Yaşama hakkı tehdit altında olduğundan ülkelerini terk etmek zorunda kalan bu insanlar sonu ölüm olabileceğini bildikleri halde çeşitli şekillerde özellikle daha iyi bir yaşam umuduyla Avrupa ülkelerine doğru gitmek istemektedirler. Temelde herkesin doğuştan sahip olduğu temel haklar mülteciler söz konusu olduğunda maalesef ihlal edilmekte ve ortaya bir insanlık trajedisi çıkmaktadır. Bugün mültecilerin çoğu temel haklar olan eğitim, beslenme, barınma ve seyahat özgürlüğü gibi haklardan yoksun bir biçimde yaşamaktadır. Evrensel insan hakları ve demokrasi ile hukukun üstünlüğünü esas alan Avrupa ülkelerinin bir kısmı bu insanlara ya sınırlarını kapatmakta ya da Türkiye'deki kamplara onları göndermektedir.

21. yy da büyük bir kriz ve insanlık dramı olarak karşımıza çıkan bu soruna bir çözüm önerisi olarak insanlık tarihinin düşünce ve kültüründe ortaya çıkmış olan kozmopolitanizm düşüncesi olacaktır. Stoa felsefesi ile ortaya çıkmış olan ve Immanuel Kant'ın felsefesinde daha da gelişen bu düşünce hala da birçok düşünür tarafından savunulmaktadır. Kozmopolitanizm yani dünya vatandaşlığı esasına dayalı felsefi görüş, esasında ahlaki temellerini tüm insanların aynı topluluğun üyesi oldukları kabulüne ve ahlaken birbirine karşı yükümlülüğü bulunduğu fikrine dayanmaktadır. Ahlaki ve politik kozmopolitanizm bugün kısmen de olsa kendisini evrensel insan hakları bildirgesi ile 1951 Cenevre sözleşmesinde göstermiştir. Zira her ikisi de kozmopolitanizmin ana ilkesi olan bütün insanları bir ay ve aynı topluluğunun "insanlık" topluluğunun üyesi olarak görmek fikrini öne süren ve bu bağlamda herkesin temel bazı haklara sahip olduğu ifade eden ve uluslar arası bağlayıcılığı olan metinlerdir. Yine de bugün bu sorun karşısında daha fazla çaba gösterilmesi gerektiği de ortaya çıkmıştır. Fakat bu kozmopolitan değerlerin, tüm insanları din, dil, ırk ve kültür fark etmeksizin bir ve aynı topluluğun üyeleri olarak görmek fikri ve bu anlayışla karşıdaki insana yaklaşmak düşüncesi kendisini nasıl gerçekleştirecektir sorusu da önemli bir soru olarak durmaktadır. Bu düşüncenin kendisini siyasal ve toplumsal hayatta gerçekleştirebilmesi ve varlığını devam ettirmesi yine devletlerin bu doğrultuda bu

kozmpolitan düşünceyi ve onun ortaya çıkarmış olduğu çoğulculuk ve konukseverlik gibi değerleri kurumlarına yansıtmaları ve kendi vatandaşlarını da bu doğrultuda bir eğitmelerine bağlı olacaktır.

KAYNAKÇA

Nasih Sarp Ergüven, Beyza Özturanlı (2013). Uluslar arası Mülteci Hukuku ve Türkiye, 62/4, Ankara: AÜHFD, ss. 1007-1061

Ierodiakonou Katerina (1999). Topics in Stoic Philosophy, Newyork: Oxford UniversityPress.

Inwood Brad (2003). Companion to Stoics, United Kingdom: Cambridge UniversityPress.

Held David (2010). CosmopolitanismIdealsandRealities, Usa: PolityPress

Atatorun Mustafa, Uluslar arası Etik ve ZygmuntBauman, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı: 27, 2017, ss. 320-334

CilliersJudyAnn (2014). TheRefugee as Citizen: ThePossibility of PoliticalMembership in a Cosmopolitan World, M.A. StellenboschUniversity, Faculty of Philosophy, South Africa

WorickiRafal (2009). Cosmopolitanism and Liberalism: Kant and ContemporaryLiberalism, Synthesis Philosophica, Vol: 48, ss. 271-280

Özyurt Cevat (2009). Toplumunu Yeniden Düşünmek, Kozmpolitanizm ve Çok Kültürlülük, VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Adnan Menderes Üniversitesi: Aydın

KleingeldPauline (2003). Kant's Cosmopolitan Patriotism, Kant Studien, Vol: 94, ss. 299-316

Kant (1960). Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme, çev: Dr. Yavuz Abadan, Saha L Meray, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No:33

KleingeldPauline (1998). Kant's Cosmopolitan Law: World Citizenship for a Global Order, KantianReview, Vol:2, ss. 72-90

Ben Habib Şeyla (2006). Another Cosmopolitanism, Usa: Oxford University Press,

Ulukütük Mehmet (2016). Göçün Öznelerinin Anlatımı Problemi: Konukseverlik, Hayırseverlik ve Hak Severlik Bağlamında Felsefi Soruşturmalar, İlahiyat Akademi Dergisi, sayı:4, ss. 69-98

Pogge Thomas (2002), World Poverty and Human Rights, Usa: Blackwell Publishing

Skribs Zlatko, Woodward Ian (2013), Cosmopolitanism, London: Sage Publications